

Socialtjänstförvaltningen
Ekonomiavdelningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2005-09-15

SotN: 2004-09-21
Dnr 201-023-2003

Till
Socialtjänstnämnden

Delårsrapport samt tertialrapport 2 per den 31 augusti med prognos för 2004
4 bilagor

Förslag till beslut

1. Delårsrapport samt tertialrapport 2 per den 31 augusti med prognos för 2004 godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen.
2. Nämnden godkänner att i delårsrapporten periodiseras vårdkostnader, vårdintäkter, hyror och projekt.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Dag Helin

Pia Hofmeijer

Bakgrund

I enlighet med stadens regler för ekonomisk förvaltning följer förvaltningen kontinuerligt verksamheten över året och redovisar utfallet i månadsrapporter, tertialrapporter, delårsrapporter och verksamhetsberättelse med bokslut.

I detta tjänsteutlåtande redovisas delårsrapport (delårsbokslut) samt tertialrapport 2 per den 31 augusti med prognos för 2004 (del 1). I bilaga 1 redovisas utfall och nettoavvikelse per verksamhetsområde/enhet, i bilaga 2 redovisas varje enhets tertialrapport och prognos för året med kommentarer till budgetutfall, prestationer mm. (del 2). I bilaga 3 lämnas övriga uppgifter som begärts in från stadsledningskontoret. Samverkansprotokoll från förvaltningsgruppen återfinns i bilaga 4.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom ekonomiavdelningen i samarbete med förvaltningsledningen och i enlighet med kommunstyrelsens anvisningar för nämndernas arbete med uppföljning av budget 2004. Samtliga enheter har lämnat underlag i bilaga 2. Förvaltningsledningen har informerat om ärendet i samband med förvaltningsgrupp 2004-09-10.

Förvaltningschefen har ordet

Nämnden har fem år i rad redovisat en budget i balans och prognosen för verksamhetsåret 2004 pekar på att nämndens åtaganden för den egna påverkbara verksamheten återigen kommer att uppfyllas inom de budgetramar som givits. Förutsättningen för att prognosen ska hålla är att stadsdelarnas efterfrågan inte minskar och att vårdkostnaderna vid Enheten för hemlösa inte ökar. Vid sidan av prognosen redovisas ett underskott om 2,5 mkr för ökade kostnader för utomlans - placerade funktionshindrade. Dessa kostnader kan nämnden inte påverka och har därför i samband med tertialrapport 1/2004 hemställt om tilläggsanslag för att finansiera denna kostnadsökning.

Socialtjänstnämnden arbetar utifrån kommunfullmäktiges mål för verksamheten: uppmärksamma barnens och kvinnornas situation, förebygga och motverka hemlöshet samt verka för ett minskat drogmissbruk. Nedan redovisas ett antal beslut som fattats och åtgärder som vidtagits i detta arbete.

För att subventionera priset till stadsdelarna och möjliggöra fler placeringar tilldelades HVB barn och ungdom särskilda medel i budget 2004. Med hjälp av dessa medel redovisas sammantaget en budget i balans men beläggningen är fortfarande låg inom flera institutioner. Förvaltningens redovisning av effekterna av ett förändrat avgiftssystem inom HVB barn och ungdoms akutverksamhet första halvåret 2004 visar att anslagsfinansieringen inte har medfört fler akuta placeringar men innebär att verksamheten kan upprätthållas och ha ständig beredskap för att ta emot barn/föräldrar i akut behov av placering och skydd.

I april invigdes ett stöd- och rådgivningscenter för flickor/unga kvinnor med utländsk härkomst som utsätts för eller riskerar att utsättas för så kallat hedersrelaterat våld, hot och förtryck från nära anhörig. Mottagningen finansieras med bidrag från länsstyrelsen och ingår i Kruton.

För andra året i rad firades Familjehemmens dag på Gröna Lund den 22 augusti. Arrangemanget som anordnats av Familjehemskonsulterna i samarbete med länskommunerna besöktes av 2700 personer. I samband med dagen uppmärksammades behovet av fler familjehem.

Under våren genomförde Precens en mediainsats till tonårsföräldrar med syfte att minska tillgängligheten av alkohol och öka föräldrakontrollen. Precens har även presenterat resultatet av årets drogvaneundersökning som visar ett minskat användande av droger bland ungdomar.

Den öppna förskolan Spira har ersatt adoptivförskolan Jordgloben. Verksamheten kommer att vidareutvecklas för att skapa ett resurscentrum för adopterade barn och deras familjer.

Vidare har nämnden har för egen del godkänt ett förslag till reviderade riktlinjer för familjevården för barn och ungdom, ändrade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd till feriearbetande ungdomar samt ett förslag om så kallat navigatorcentra för ungdomar. Ärendena har överlämnats till kommunstyrelsen. Nämnden har även behandlat en redovisning av antal barn under 18 år i Stockholms stad med bistånd i form av stödboende i lägenhet samt godkänt en redovisning angående översyn av Krutons skyddade boende. På stadsdelarnas begäran har medel ansökts ur kompetensfonden för att utbilda personal i föräldraskapscirklar och ledarskap i klassrummet. Syftet är att stärka föräldrar och lärare som har problem med utagerande och trotsiga barn.

Närmare 800 barn och ungdomar har under året varit på LSS-kollo varav drygt hälften avser placeringar från stadsdelarna. Nämnden har i samband med tertialrapport 1/2004 hemställt om 1,4 mkr för att finansiera prestationsökningar inom verksamheten. Inför 2005 har nämnden upphandlat korttidsvistelse enligt LSS i form av lägervistelse "LSS-kollo".

Efterfrågan på tjänster från Enheten för Ledsagarservice har ökat under året. En ökad volym samt nämndens beslut om att höja priset med 10 kr/timme har medfört att enheten efter flera år med underskott nu har en budget i balans.

Socialtjänstnämnden har för egen del godkänt det Handikappolitiska programmet och överlämnat ärendet till kommunfullmäktige för beslut. Vidare har nämnden godkänt ett förslag till riktlinjer om stadsdelsnämndernas ärendeansvar för funktionshindrade samt godkänt en redovisning av förvaltningarnas arbete med handikapplaner 2003. Ärendena har överlämnats till kommunstyrelsen.

Antalet placeringar av hemlösa på nyinrättade stödboenden och sjukhem, kostnader för svårt sjuka hemlösa samt mor-barn-placeringar har ökat. Detta har resulterat i ökade vårdkostnader för Enheten för hemlösa. Prognosen pekar på ett budgetöverskridande om 6,7 mkr. För att minska vårdkostnaderna arbetar enheten med att utveckla mer kostnadseffektiva boenden. Jämfört med bedömningarna i tertialrapport 1/2004 har underskottet minskat.

Under 2003 omstrukturerades delar av verksamheten inom HVB vuxna. Åtgärderna har medfört en ökad beläggning och en budget i balans. Även nämndens beslut att subventionera avgifterna för stadsdelarna vid institutionerna Krukis/Örnsberg samt äldreboendet för hemlösa Gamlebo har resulterat i att institutionerna har full beläggning och därmed en budget i balans.

Tak över huvudet-garantin har med något undantag uppfyllts under året. För att vidareutveckla garantin har förvaltningen startat ett projekt med fältförlagd biståndsbedömning.

Nämnden har behandlat en rapport om missbrukssituationen i Stockholms stad våren 2004 samt en rapport om antalet hemlösa i Stockholm i april 2004. Nämnden har även godkänt slutrapporten angående stadens arbete för att minska bidragsberoendet, ett förslag till projekt för utveckling av ett socialpsykiatriskt kunskapscentrum samt beslutat om förlängning av avtal med Stadsmissionen om drift av verksamhet med personliga ombud för hemlösa. Vidare har förvaltningen fått ett fortsatt uppdrag att tillsammans med landstinget hitta former för samfinansiering av vård och boendeplatser för hemlösa med allvarliga fysiska sjukdomar.

Frivilligorganisationerna utgör ett viktigt komplement till stadens arbete. Sedan hösten 2003 genomför förvaltningen ett utbildningsprogram för organisationer och föreningar som får ekonomiskt bidrag från nämndens organisations- och föreningsutskott. I programmet ingår enkel ekonomiadministration, arbetsgivarkunskap, grundläggande föreningskunskap och allmän kommunalkunskap.

Årets utdelning av stipendier till socialarbetare ägde rum den 3 juni. Femton stipendier om totalt 200 tkr delades ut till socialarbetare vid olika enheter i staden.

Nämnden har nominerat Planeringshemmen AB till stadens kvalitetsutmärkelse i klassen övrig vård och omsorg. De ansvarar genom entreprenadavtal med socialtjänstförvaltningen för driften av Planeringshemmet Hammarbybacken.

Förvaltningen arbetar aktivt för att minska sjukfrånvaron. Sjukfrånvaron har minskat med 1,5 % jämfört med tertial 1/2004 % och uppgår till 8,2 % tertial 2/2004. Det rehabiliteringsprojekt som startade 2003 i samverkan med försäkringskassan och företagshälsovården har av alla parter uppfattats som positivt och framgångsrikt.

Sammanfattning av verksamhet och ekonomi

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Ge alla barn och unga en bra start i livet

Effekterna av ett förändrat avgiftssystem inom HVB barn och ungdoms akutverksamhet har inte medfört fler akuta placeringar men anslagsfinansieringen innebär att verksamheten kan ha ständig beredskap för att ta emot barn/föräldrar i akut behov av placering och skydd.

En öppen mottagning för flickor/unga kvinnor som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld eller hot om våld av nära anhörig har öppnats. Mottagningen finansieras med bidrag från länsstyrelsen.

För andra året i rad anordnade Familjehemskonsulterna i samarbete med länskommunerna Familjehemmens dag på Gröna Lund i augusti.

Under våren genomförde Precens en mediainsats till tonårsföräldrar med syfte att minska tillgängligheten av alkohol och öka föräldrakontrollen. Precens har även presenterat resultatet av årets drogvaneundersökning som visar ett minskat användande av alkohol och tobak bland ungdomar.

Förbättringar för funktionshindrade

Inför 2005 har nämnden upphandlat korttidsvistelse enligt LSS i form av lägervistelse ”LSS-kollo”. Nämnden har för egen del godkänt det Handikappolitiska programmet samt ett förslag till riktlinjer om stadsdelsnämndernas ärendansvar för funktionshindrade.

Insatser för de mest utsatta

Nämnden har behandlat en rapport om kartläggning av missbrukssituationen i Stockholms stad våren 2004 samt en rapport om antalet hemlösa i Stockholm i april 2004.

Tak över huvudet-garantin har med något undantag uppfyllts under perioden. För att vidareutveckla garantin har förvaltningen startat ett projekt med fältförlagd biståndsbedömning.

Ett förslag till projekt för utveckling av ett socialpsykiatriskt kunskapscentrum har godkänts av nämnden och för att finansiera projektet har medel hemställts ur kompetensfonden.

Medarbetarna

Förvaltningen arbetar aktivt för att minska sjukfrånvaron som uppgår till 8,2% tert 2/04 (9,6% 2003).

Göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad

För att åstadkomma en effektivare energianvändning vid förvaltningens institutioner och öka tillgängligheten för funktionshindrade har nämnden ansökt om 2,4 miljoner kronor från den så kallade miljömiljarden till miljöprojekt. Nämnden har också ansökt om medel för en försöksverksamhet med bilpool. Samtliga enheter har ett miljöåtagande.

Bryta segregationen och fördjupa demokratin

Informationen om nämndens verksamheter och övergripande socialtjänst finns sedan februari månad inom den sk Stockholmsportalen, www.stockholm.se.

Ta ansvar för ekonomin

Förvaltningsledningen bedömer att för de egna påverkbara verksamhetsområdena kommer socialtjänstnämnden att redovisa en budget i balans verksamhetsåret 2004. Därutöver prognostiseras ett underskott om 2,5 mkr på grund av ökade kostnader för utomlänsplaceringar av funktionshindrade. Nämnden har hemställt om tilläggsanslag för att finansiera kostnadsökningen.

Prognosen förutsätter att vårdkostnaderna vid Enheten för hemlösa inte ökar ytterligare samt att beläggningen och intäkterna inom HVB institutionerna inte minskar.

Nämndens åtaganden bedöms i allt väsentligt uppfyllas inom givna budgetramar.

Övergripande verksamhetsuppföljning/Integrerat ledningssystem

Socialtjänstnämnden arbetar utifrån riktlinjerna i stadens integrerade för styrning och uppföljning av stadens verksamheter. Miljöarbetet är integrerat med ledningssystemet.

Grunden för uppföljning och kriterier för bedömning av måluppfyllelse av socialtjänstnämndens generella åtaganden utgörs av det system för uppföljning av det integrerade ledningssystemet som förvaltningen utarbetat.

I systemet ingår att utifrån de generella åtagandena upprätta interna kontrakt/överenskommelser mellan förvaltningsledningen och enhetschefer. I de interna kontrakten anges uppdrag, prestationer, åtaganden, arbetssätt, hur uppföljning av de enhetsspecifika åtagandena ska gå till samt tillgängliga resurser för uppdraget. Kontrakten utgör därmed underlag för uppföljningen av de generella åtagandena. Inför verksamhet/budget 2005 kommer samtliga enheter ha upprättat interna kontrakt.

Klagomålshantering

Individ- och kundorienterade verksamheter har fastställda kvalitetsgarantier i vilka ingår rutiner för klagomålshantering. Dessa rutiner finns beskrivna i den "lathund" för förvaltningens kvalitetsarbete som utarbetats. Kvalitetsgarantierna görs kända för brukare och samarbetspartners.

Inom kundorienterade verksamheter har ett 20-tal klagomål under andra tertialen hanterats och åtgärdats inom respektive verksamhet. De klagomål som framförts har varit av skiftande slag. I ett fall har en klient ansett att en anställd brutit mot sekretessen. Klienten och den anställde har diskuterat igenom det skedda och saken är utagerad. Vidare har klagomål framförts mot ett familjehem. En grundlig utredning har vidtagits där det framkom att klagomålet var befogat och allvarligt. Inblandade vårdköpare har informerats och några nya placeringar kommer inte att göras i aktuellt familjehem. I en enkätundersökning har framförts 3 klagomål anonymt mot en verksamhet. Ledningen för verksamheten har gått igenom dessa med personal. Samtliga klagomål har handlagts utifrån gällande rutiner, fränsett de tre anonyma, eftersom man inte kunnat komma till tals med berörda.

Inom individorienterade verksamheter har också inkommit ca 20 klagomål, som har hanterats och åtgärdats inom respektive verksamhet enligt förvaltningens rutiner. Klagomålen har rört sekretess, otillräcklig information, samarbete med stadsdelsförvaltning, handläggning/bemötande, missnöje med handläggare etc. Samtal med berörd chef och handläggare har ägt rum varefter svar lämnats. Svar per telefon eller brev har lämnats i de fall detta varit möjligt. Enhetschefer har också i några fall haft samtal med klagande. Ett antal synpunkter/önskemål har också inkommit. Önskemål om förbättringar i det sociala arbetet med hemlösa har inkommit samt önskemål om olika sorters kost, andra tider för kvällsinsläpp etc. har framförts av boende. Beröm av personal har också inkommit och ett antal positiva synpunkter om respektfullt bemötande av personal har framförts.

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Ge alla barn och unga en bra start i livet

Socialtjänstnämndens verksamhetsmål är att uppmärksamma och förbättra barns och ungdomars situation i Stockholm.

Socialtjänstnämnden åtar sig att på uppdrag av kommunstyrelsen utveckla underlag som belyser frågor om likvärdig service och likställighet i biståndsbedömningen som rör barn och familj, ungdomar, socialbidrag, missbruk, socialpsykiatri och funktionshinder.

Nämnden åtar sig att upprätthålla jourverksamheter för stadens medborgare när stadsdelarnas insatser inte är tillgängliga, att tillhandahålla kvalificerade behandlingsinsatser och att på uppdrag av stadsdelarna erbjuda HVB-platser för barn, ungdomar och deras familjer. (HVB = Hem för Vård eller Boende)

Socialtjänstnämnden åtar sig att följa FN:s barnkonventions fyra grundläggande principer om barnets rättigheter och skydd enligt följande punkter:

- *Förbud mot diskriminering* – ”Barnet ska skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av barnets eller dess föräldrars ras, hudfärg, kön, språk, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt”.
- *Principen om barnets bästa* – ”Vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa alltid komma i främsta rummet”. Principen barnets bästa kan härledas ur två fundamentala tankar. Den ena utgår från att barn är sårbara och behöver stöd och skydd och den andra betonar barnperspektivet i beslutsfattandet.
- *Rätten till liv* – Förutom förbud mot dödsstraff betonas rätten till liv i vid mening, dvs. barns rätt till överlevnad och rätten till utveckling.
- *Rätten att uttrycka åsikter* – Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Barns och ungdomars deltagande i frågor som rör dem själva betonas.

Förvaltningsledningen bedömer att nämnden kommer att uppfylla sina generella åtaganden.

Egna verksamheter för barn och ungdom

HVB barn och ungdom

För enheten prognostiseras ett underskott om 5,1 mkr som beror på bristande intäkter vid ett flertal av enhetens verksamheter. Underskottet kan till viss del kompenseras genom återhållsamhet på kostnadssidan. Totalt sett har enheten en budget i balans eftersom det befarade underskottet kan täckas med delar av anslag från några av verksamheterna.

Den översyn av barn- och familjeverksamheterna som gjorts i samverkan med personal och berörda enheter vid stadsdelsförvaltningarna har lett till vissa strukturella och organisatoriska förändringar. Det övergripande syftet har varit och är att utveckla enhetens utbud av barn- och familjeverksamheter på ett sådant sätt att det motsvarar stadsdelsförvaltningarnas behov..

Uppdraget för Järva akut och utredning har förändrats. Från och med september kommer institutionen att ta emot familjer, med barn som under en begränsad tid är i behov av kvalificerat

stöd. Personalstaten har minskats, vilket innebär att vårddygnsavgiften kan reduceras med 35 %. Neddragningen av personal har gjorts genom att tjänster vakanshålls och någon övertalighet har därför inte uppstått. Familjer med behov av grundligare utredning erbjuds plats vid Eurenii Minne.

Järva akut och utredning och Surbrunnsgatans stödboende har inlett ett närmare samarbete för att möjliggöra att de familjer som ej kan beredas plats på Surbrunnsgatans stödboende där efterfrågan på platser är stor, i stället kan erbjudas stödboende på Järva.

Prisbilden vid Lida familjebehandling har setts över för att stärka konkurrenskraften i förhållande till andra verksamheter på marknaden. Personalstaten har minskats med fyra tjänster samtidigt som platsantalet reducerats något, vilket gör att vårdavgiften har kunnat sänkas för placeringar gjorda av stadsdelsförvaltningarna. Marknadsföring till Stockholms stadsdelars vuxenenheter har inletts och kommer att intensifieras. Dessutom är ett samarbete med Enheten för hemlösa aktuellt. Syftet är att se om Lida familjebehandling kan vara en resurs för Stockholms hemlösa familjer. Utvärdering och dokumentation av åtgärderna samt återrapportering till nämnden kommer att ske under första kvartalet 2005.

Inom verksamhetsområdet ungdomar/pedagogiskt stöd- och behandlingsboende, har BAS – Bromma arbets- och studiecenters behandlingsboenden sedan maj 2004, haft skilda boenden för pojkar och flickor. Detta är en följd av att vissa ungdomars problematik varit hinder för placering i tvåkönade boenden. Det finns tecken som tyder på viss överetablering på marknaden när det gäller stödboende för ungdomar. Om efterfrågan inte stiger kan det bli nödvändigt att vidta åtgärder.

Kruton – kris- och utredningscenter för ungdomar har startat en öppenvårdsmottagning för sin målgrupp. Detta stöd- och rådgivningscenter fungerar även som rekryteringsbas för placeringar vid institutionen. Stöd- och rådgivningscentret finansieras med hjälp av bidrag från länsstyrelsen. I samarbete med föreningen Terrafem är centret en kväll i veckan en mötesplats för flickor/unga kvinnor med utländsk härkomst. Kvällarna har olika innehåll, som exempelvis föreläsningar, värderingsövningar och forumteater.

Placerings- och konsultationsenheten (tidigare Placeringsenheten)

Arbetet med att få inblick i och kunskap om de verksamheter som staden sedan årsskiftet haft avtal med har fortsatt för att möjliggöra en uppdaterad information till stadsdelarna om det aktuella vårdutbudets innehåll och kvalitet.

De konsultativa uppdragen har i förväntat stor utsträckning bestått i att finna individuellt anpassade lösningar för barn, ungdomar och familjer med mycket speciella behov.

Nyrekrytering av familjehem har fortsatt varit mycket angeläget under tertialen. Bl.a. har de familjehem som arbetat åt enheten under många år uppmuntrats att rekommendera vänner och kolleger att anmäla intresse. Denna modell har givit ett nytillskott på 3-4 familjer som kommer att kunna användas under innevarande år.

Kostnads- och intäktssidan är i balans för tertial 2 och pekar mot ett 0-resultat för året.

Familjehemskonsulterna

Enheten har uppfyllt de prestationer som planerades i budget/verksamhetsplanen för 2004. Familjehemskonsulterna har fortsatt sitt samarbete med länskommunerna angående rekrytering av familjehem. Den årliga familjehemsdagen på Gröna Lund har genomförts i samarbete med fjorton länskommuner och rönt stor uppskattning bland familjehem, placerade barn/ungdomar

liksom familjevårdspersonal. Media uppmärksammade evenemanget och på så sätt nådde information om familjehemsverksamhet ut.

Enheten har en budget i balans.

Maria Ungdomsenhet

Maria Ungdomsenhet arbetar med ungdomar upp till 20 år med missbruksproblem eller som befinner sig i riskzon för missbruk. Den mest aktuella frågan under första halvåret 2004 har varit behovet av specialistresurser från Beroendecentrum, Stockholms läns landsting.

Vårdöverenskommelsen mellan Beställarkontoret Vård och Beroendecentrum är ännu inte klar. Det beräknade behovet av landstingsresurser är 2 specialistläkare och 2 sjuksköterskor. I dagsläget har Maria Ungdomsenhet 0,80 specialistläkare och 2 sjuksköterskor, vilket innebär att en sjuksköterska tillförts sedan tertial 1.

Sedan tertialrapport 1 har en organisationsförändring av Uppsökarenheten påbörjats. Förändringen träder i kraft 1 oktober. För Maria Ungdomsenhet innebär detta att 6 ungdomsuppsökare, de 2 socialsekreterarna vid Citypolisen samt 1 ny sektionschef kommer att ingå i verksamheten.

Prognosen pekar på ett överskott på ca 0,3 mkr på grund av vakanser på grund av sjukdom.

Generella stadsövergripande frågor

Förvaltningens åtaganden när det gäller hela stadens socialtjänst är att tillhandahålla underlag som belyser frågor om likvärdig service och likställighet i biståndsbedömningen samt att implementera riktlinjer och policys. Förvaltningens stab för utredning och projekt fortsätter arbetet med att utveckla uppföljningssystem och att organisera utbildningar och samrådsmöten med stadsdelsförvaltningarna samt biträder stadsledningen i ett långsiktigt arbete med förhandlingar med landstinget som syftar till att klargöra ansvarsfördelningen och förbättra samarbetet mellan de båda huvudmännen.

Nämnden har godkänt ett förslag om ändrade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd till feriearbetande ungdomar samt reviderade riktlinjer för socialtjänstens familjevård för barn och ungdom. Förslagen har överlämnats till kommunstyrelsen.

På stadsdelarnas begäran har nämnden ansökt om medel ur kompetensfonden för att utbilda personal i föräldraskapscirklar och ledarskap i klassrummet. Syftet är att stärka föräldrar respektive lärare som har svårigheter eller problem med utagerande och trotsiga barn.

Under våren har Precens genomfört en mediainsats till tonårsföräldrar med syfte att minska tillgängligheten av alkohol för ungdomar och öka föräldrakontrollen. Precens fortsätter arbetet med att anordna seminarier, konferenser, internatutbildningar och nätverksträffar för berörd personal inom stadsdelsförvaltningarna i syfte att utveckla bättre metoder i arbetet med unga lagöverträdare. Tillsammans med berörda stadsdelsförvaltningar genomförs projekt inom ramen för Mobilisering mot narkotika inom områdena förebyggande arbete inom skolan samt vård och behandling. Precens har även presenterat årets drogvaneundersökning som visar på ett minskat användande av alkohol och tobak bland ungdomar.

Forsknings- och utvecklingsenheten arbetar med att sprida långsiktig kunskaps- och kompetensutveckling inom skolan och socialtjänstens områden genom framtagande av vetenskapligt baserad och användbar kunskap, sprida och diskutera forskningsresultat, ordna mötesplatser och forum för reflektion och diskussion samt genom att handleda lokala projekt.

Ökad livskvalitet för äldre

Staden ska ha en bra omsorg, vård och service för äldre, funktionshindrade och de mest utsatta som bygger på delaktighet, inflytande och respekt för den enskilde individen oavsett var i staden man bor.

Socialtjänstnämndens verksamhetsmål är att möta den äldre och dennes behov i arbetet och all verksamhet utifrån en helhetssyn.

Socialtjänstnämnden åtar sig att upprätthålla jourverksamhet för stadens medborgare i utsatta situationer när stadsdelarnas insatser inte är tillgängliga.

Förvaltningsledningen bedömer att nämnden kommer att uppfylla sina generella åtaganden.

Egna verksamheter för äldre

Stockholms äldre- och handikappjour (Trygghetsjouren Larmcentralen Jourpatrullen)

Den planerade starten för ett nytt larmmottagningsprogram har flyttats fram eftersom säkerheten vid överförandet måste vara 100% och vissa tester återstår. Larmmottagning och ärenderapportering kommer att ske mot samma databas och stora samordningsvinster kommer därmed att uppnås.

För jourhandläggarna har en bonusmodell i bemanningsprogrammet TimeCare införts, där den anställde har möjlighet att påverka arbetstidens förläggning och utfallet i lön.

Antalet larmabonneter har ökat med 17 % i förhållande till samma period år 2003. Efterfrågan på larmmottagningstjänster och arbetsledning har ökat.

Arbete pågår med att undersöka olika programvaror på marknaden, för jourpatrullen och larmteknikerna, där rapportering och registrering av utförda uppdrag sker direkt till datasystemet via handdatorer och/eller mobiltelefon. Målet är ett program som är kompatibelt med det nya larmmottagningsprogrammet.

En genomgång av verksamheten kommer att göras i syfte att förbättra kopplingen mellan de administrativa rutinerna och verksamhetens innehåll. En konsult kommer att anlitas för detta.

Enheten redovisar ett mindre överskott.

Förbättringar för funktionshindrade

Socialtjänstnämndens verksamhetsmål är att staden ska garantera alla funktionshindrade kvalitativt bra omsorg, vård och service med kontinuitet och likvärdig bedömning oavsett var i staden man bor.

Insatserna ska utgå från den enskildes behov och önskemål och utgöra grunden för den enskilde att kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Det ska ges stort utrymme för delaktighet och inflytande över vardagen för individen.

Socialtjänstnämnden åtar sig att på uppdrag av kommunstyrelsen utveckla underlag som belyser frågor om likvärdig service och likställighet i biståndsbedömningen i staden inom områdena barn och familj, ungdomar, socialbidrag, missbruk, socialpsykiatri och funktionshinder.

Nämnden åtar sig att på uppdrag av stadsdelarna erbjuda ledsagning för att funktionshindrade på ett meningsfullt sätt ska kunna delta i samhällslivet.

Förvaltningsledningen bedömer att nämnden kommer att uppfylla sina generella åtaganden.

Egna verksamheter för funktionshindrade

LSS-kollo

LSS-kollos platser för Stockholm är anslagsfinansierade. Precis som tidigare år har stadsdelsförvaltningarna placerat fler barn än förväntat på kollo. Eftersom länskommunerna inte har efterfrågat tillräckligt många platser för att kunna väga upp förlusten, har ett underskott på 1,2 mkr på årsbasis uppstått.

En upphandling av LSS-kollo har genomförts och givit som resultat att några nya tillsammans med ett par tidigare entreprenörer kommer att svara för entreprenörsverksamheten under kommande avtalsperiod.

Drömmen och Navet Korttidshemmen

Den organisationsförändring med gemensam ledning som genomförts har resulterat i att korttidshemmen Navet och Drömmen samordnar exempelvis personal, utbildning, vikarier mm. För personalen har handledning, utbildning och deltagande i EU-projektet ”Lys, kompa och funka” fortsatt haft hög prioritet och både basutbildningen och kompletteringsutbildningen fortsätter som planerat.

Korttidshemmen har satsat på att marknadsföra sina verksamheter. En enkätundersökning utarbetad av USK har genomförts. Syftet har varit att undersöka hur stadsdelarnas/kommunernas behov av korttidsplatser ser ut. Analys av resultatet återstår.

Under hösten kommer arbetstidmodellen Time Care att införas vilket innebär ett helt annat sätt att lägga schema än tidigare.

Prognosen visar på en budget i balans.

Ledsagarservice

Under perioden har Enheten för ledsagarservice haft större efterfrågan på uppdrag och betydligt fler ledsagningar har utförts än vad som prognostiserats. Det pekar mot att fler timmar än planerat kommer att utföras under året.

Den satsning som gjorts på gruppverksamhet i form av utflykter har blivit mycket efterfrågad och uppskattad. Grupperna består vid varje tillfälle av mellan 20 till 30 deltagare inklusive ledsagarna.

Även ledsagarservice deltar i ”Lys, kompa och funka”.

Enheten beräknar ett mindre överskott.

LoBen (Lokal- och byggnadskonsulterna)

Enhetens prioriterade frågor är bostäder för funktionshindrade, ett område som är föremål för stor utbyggnad. LoBen har omfattande uppdrag från flera stadsdelsförvaltningar.

För stadens servicehus ökar uppdragen efter kommunstyrelsens principbeslut under våren. Även användning av omvandlade servicehus som boende för hemlösa har aktualiserats.

Utbyggnad av förskolelokaler leder till fortsatt stor uppdragsvolym för LoBen.

Om kommunstyrelsen fattar beslut i enlighet med socialtjänstnämndens förslag kommer LoBen att under hösten förbereda övergången till Utbildningsförvaltningen.

Det ekonomiska resultatet för tertialen pekar mot en budget i balans.

Generella stadsövergripande frågor

Förvaltningens åtaganden när det gäller hela stadens socialtjänst är att tillhandahålla underlag som belyser frågor om likvärdig service och likställighet i biståndsbedömningen samt att implementera riktlinjer och policys. Förvaltningens stab för utredning och projekt fortsätter arbetet med att utveckla uppföljningssystem och att organisera utbildningar och samrådsmöten med stadsdelsförvaltningarna samt biträder stadsledningen i ett långsiktigt arbete med förhandlingar med landstinget som syftar till att klargöra ansvarsfördelningen och att förbättra samarbetet mellan de båda huvudmännen. Vidare arbetar staben med införandet av utjämningsystemet av LSS-kostnader. Förändringen innebär att det ekonomiska och verksamhetsmässiga ansvaret överförs till den kommun där personen är placerad.

Ett förslag till handikappolitiskt program för Stockholms stad har överlämnats till kommunstyrelsen. Åtaganden med handikappaspekter ska arbetas in i samtliga förvaltningars verksamhetsplaner 2005.

FoU-enheten arbetar med att sprida långsiktig kunskaps- och kompetensutveckling inom skolan och socialtjänstens områden genom framtagande av vetenskapligt baserad och användbar kunskap, sprida och diskutera forskningsresultat och att ordna mötesplatser och forum för reflektion och diskussion samt genom att handleda lokala projekt.

Insatser för de mest utsatta

Socialtjänstnämndens verksamhetsmål är att motverka hemlöshet, arbeta för att stärka det brottsförebyggande arbetet, verka för minskat drogmissbruk, arbeta med åtgärder för att få fler människor i arbete och att samverka med ideella organisationer.

Socialtjänstnämnden åtar sig att på uppdrag av kommunstyrelsen utveckla underlag som belyser frågor om likvärdig service och likställighet i biståndsbedömningen i staden inom områdena barn och familj, ungdomar, socialbidrag, missbruk, socialpsykiatri och funktionshinder.

För att kunna erbjuda hemlösa olika boendeformer åtar sig socialtjänstnämnden att ge bidrag till andra organisationer som anordnar härbärgesplatser och/eller korttidsplatser för hemlösa eller till dem som driver egna boenden (anslags- och intäktsfinansierade).

Socialtjänstnämnden åtar sig att skapa boenden för utsatta grupper, upprätthålla jourverksamhet för stadens medborgare i utsatta situationer när stadsdelarnas insatser inte är tillgängliga, att i samarbete med stadsdelarna arbeta för att förebygga alkohol- och narkotikamissbruk, prostitution och annan kriminalitet på speciellt utsatta platser i staden, att bedriva uppsökande arbete och erbjuda olika former av insatser för missbrukare och hemlösa och att erbjuda kvalificerade behandlings- och rehabiliteringsinsatser samt att på uppdrag av stadsdelarna erbjuda HVB-platser för vuxna med alkohol- och drogmissbruk.

Förvaltningsledningen bedömer att nämnden kommer att uppfylla sina generella åtaganden.

Egna verksamheter

HVB Vuxna

För enheten prognostiseras ett överskott motsvarande 2,0 mkr. Dock finns vissa underskott på behandlingshemmen. Detta beror framför allt på att Västberga motivation tvingades flytta sin verksamhet till annan lokal efter en brand. Detta innebar minskade intäkter och kostnader. I enlighet med nämndens beslut har behandlingshemmet Johannelund avvecklats vid halvårsskiftet. Samtliga övriga verksamheter inom HVB Vuxna har antingen överskott eller balanserad budget.

Västberga gårds omstrukturering som inleddes under 2003 genomgår en utvärdering utifrån de förändringar som genomfördes. På utredningsdelen som utökades med sex kvinnoplatser med eget program avskilt från de övriga utredningsplatserna har efterfrågan varit mycket låg. Inför 2005 är det troligt att förvaltningen lägger ett förslag om förändringar av denna del i verksamheten. Vissa mindre förändringar kommer även att ske på behandlingsdelen utifrån efterfrågan på programmen.

Östagar den har under året haft stora personalförändringar. Utbildningsinsatser för personalgruppen pågår. Detta tillsammans med hur efterfrågan utvecklas och stabiliteten i personalgruppen ser ut, kommer att ligga till grund för diskussion om verksamhetens fortsatta inriktning.

Krukis/Örnsberg har under detta år inte haft avtal angående samverkansformer med landstinget vilket är en förutsättning för verksamheten. Diskussioner förs med landstinget för att lösa frågan.

Osäkerheten om Hamnvikshemmet kan behålla verksamheten på befintlig tomt i Nynäshamn skapar osäkerhet både för verksamhet och personal. Efterfrågan på platser för målgruppen har varit stor de senaste åren. Någon ersättningslokal som lämpar sig för målgruppen och verksamheten har inte erbjudits.

START (Stockholms arbetsmarknadstjänster)

Team ArbetsREHAB och Västerort uppnår inte budgeterade intäktsmål, vilket till största delen beror på minskade produktionsintäkter. Det är en följd av att nytillkomna avtal med Länsarbetsnämnden och Försäkringskassan, har en maximal rehabiliteringsperiod på 4 veckor, mot tidigare 12 veckor eller fler. Det har medfört att tidigare åtaganden av större produktionsobjekt, som genererat större intäkter, har minskat i antal.

En översyn av START:s produktionsverksamhet har påbörjats med syfte att komplettera nuvarande mer ”avancerad produktionsverksamhet” med enklare arbetsuppgifter. Det innebär en anpassning till den nya målgruppens förutsättningar att kunna utföra meningsfulla arbetsuppgifter. Förbättrade arbetsinstrument kommer att arbetas fram vilket kommer att ge möjlighet till en bättre matchning mellan klientens resurser och de arbetsuppgifter som kan erbjudas inom START.

START har sedan årskiftet tagit över ansvaret för 7.0 lönebidragsanställda från f d Kruxet/START-poolen. Lönekostnaderna för dessa finansieras inom START:s befintliga budgetram.

Samarbetet mellan START och HVB barn och ungdom/BAS har permanentas utifrån Framsikt konceptet, 8 ungdomar är f n inskrivna på START.

Stockholms Hantverksförening har tagit initiativ till ett samarbete mellan sina medlemsföretag, START och Utbildningsförvaltningen. Det handlar om ett utvecklingsprojekt för gruppen ”Unga Utanför”. Projektmålet är att ge unga människor med avbruten skolgång möjlighet till förnyad motivation, yrkesutbildning och försörjningsförmåga i ett eget valt hantverksyrke. START har ställt sig positiva till att delta i detta projekt som ska medfinansieras av Kompetensfonden och ESF-rådet.

Ett kvalitetssystem är under införande på START. Ett första kvalitetsbokslut ska genomföras under hösten. Inom ramen för kvalitetsprogrammet pågår processbeskrivning av samtliga tjänster. Avsikten med detta är att få gemensamma arbetsätt och dokumentation över hela START. Utöver detta har fokusgrupper med klienter, kunder och medarbetare på START genomförts. Resultaten av dessa kommer att redovisas för kundråd, klienter och medarbetare på arbetsplatsträffar.

Enhetens budget är i balans.

Skuldrådgivningskonsulterna

Verksamheten följer budgetplanen och har en budget i balans.

Under tertialen har konsulterna planerat och genomfört en påbyggnadskurs för budget- och skuldrådgivare på uppdrag av Konsumentverket.

Enheten har också genomfört en introduktionskurs i budget- och skuldrådgivning för socialsekreterare i fem stadsdelar i Stockholm stad, Enheten för hemlösa, Botkyrka kommun samt för Stockholms stadsmission.

Den Skuldsaneringsutredning (Ju 2002:15) som skuldrådgivningskonsulterna medverkat i är avslutad och överlämnad till regeringen.

Socialjouren

För Socialjourens egna påverkbara kostnader prognostiseras en budget i balans.

Socialjouren administrerar tak-över-huvudet-garantin. På grund av högre kostnader än förväntat för akut logi enligt garantin prognostiseras ett budgetunderskott om ca 2,5 mkr.

Förvaltningen har startat ett projekt med fältförlagd biståndsbedömning av personer som söker nattlogi på härbärgen. Projektet ska pågå till och med 15 september 2004. Syftet med projektet är att förbättra mottagandet och uppföljningen av de hemlösa som söker akut logi på härbärgen efter kontorstid. Projektet har också i uppdrag att ansvara för uppföljning av de klienter som sökt logi genom direktintag och att informera och länka klienten vidare till aktuell förvaltning för fortsatt planering. När projektet har avslutats påbörjas också ett metodutvecklingsarbete för att bättre kunna stödja och hjälpa hemlösa med akut behov av logi. Antalet hemlösa som sökt sig direkt till härbärgen från och med maj till och med augusti har minskat kraftigt jämfört med samma period förra året, vilket innebär att projektets lyckats länka ett stort antal klienter, som kommer via direktintag, till stadsdelsförvaltningarna för långsiktigare planeringar.

2700 barnavårdsärenden har handlagts. 80 av dessa ärenden har medfört akutplaceringar varav 56 varit frivilliga placeringar enligt socialtjänstlagen. Antalet barnavårdsärenden är enligt prognosen fler än förra året. Det gäller även antalet barn- och ungdomsplaceringar.

Uppsökarenheten

Uppsökarenhetens uppdrag är att bedriva uppsökande arbete riktat till såväl ungdomar i riskzonen som till missbrukare, hemlösa, prostituerade och psykiskt sjuka. Inom Uppsökarenheten ryms olika verksamheter: vuxenuppsökare, ungdomsuppsökare, uppsökarna vid polishuset, uppsökarna på Kronobergshäktet, Stödcentrum för unga brottsoffer, Prostitutionscentrum, Spiralprojektet och KAST-projektet (KAST= köpare av sexuella tjänster).

En utvärdering av Uppsökarenheten som har utförts av utomstående konsulter presenterades i februari 2004. Därefter MBL-förhandlades en ny strukturorganisation där verksamheten målgruppindelades och varje verksamhetsdel får en ny tillhörighet. En resurssamordning görs för att förstärka ungdomsarbetet. Ungdomsuppsökarna/ungdomsjouren och ungdomsuppsökarna i polishuset knyts organisatoriskt till Maria Ungdomsenhet som en särskild sektion. Verksamheten, förutom de ungdomsuppsökare som sitter i polishuset, samlokaliseras på Maria Ungdomsenhet.

Stödet till prostituerade och arbetet mot prostitution och människohandel/trafficking förstärks genom en resurssamordning. Prostitutionscentrum, Spiralprojektet (gynekologisk mottagning och stöd till

prostituerade), verksamheten KAST (köpare av sexuella tjänster) och två uppsökare riktade mot prostituerade sammanförs och blir en självständig enhet under ledning av en enhetschef.

Vuxenuppsökarna (exklusive 2 uppsökare riktade mot prostituerade) och två uppsökare på Kronobergshäktet organiseras i en gemensam enhet.

Ett överskott om ca 0,3 mkr beräknas uppkomma.

Jourhavande kurator

Verksamheten uppvisar ett överskott om ca 0,1 mkr.

Stadsgemensamma boenden

För de stadsgemensamma boendena prognostiseras sammantaget ett överskott om 1,9 mkr. Orsaken till överskottet är att beläggningen och därmed ersättningen för platserna på boendena har varit högre än förväntat. Förvaltningen har sänkt priset för stadsdelsförvaltningarna för äldreboendet Gamlebo med 400 kr per plats och dygn för att stimulera efterfrågan. Prissänkningen har finansierats inom nämndens budgetram. Gamlebo har ett prognostiserat överskott 0,2 mkr.

Planeringshemmet Norrtull har 18 platser i dygnetruntboende av korttidskaraktär för hemlösa män. Enhetens inriktning är att ta initiativ till en fortsatt social planering tillsammans med placerande handläggare och klienten. Planeringshemmet uppvisar ett överskott om ca 0,3 mkr.

Västan är ett stödboende för 6 till 8 hemlösa kvinnor med missbruk och psykiska problem. Arbetet sker i nära samverkan med beroendevården och psykiatrin. Ett samverkansavtal med avsikten att vid behov kunna få tillgång till medicinsk och psykiatrisk hjälp och vård dygnet runt har utvecklats. Prognosen pekar på ett överskott om ca 0,6 mkr.

Drevvikshemmet är ett HVB-hem med plats för 19 hemlösa män och kvinnor med såväl allvarliga missbruks- som psykiska problem. Klienterna har behov av skyddat boende med kost, logi, stöd och tillsyn under en längre tid. För enheten prognostiseras ett överskott om 0,3 mkr.

Triaden har 19 platser och är ett individanpassat boende med hög tolerans för hemlösa män och kvinnor med missbruks- och psykiska problem. Prognosen visar på ett överskott om 0,4 mkr.

Insatser mot hemlöshet

Enheten för hemlösa

Antalet klienter på Enheten för hemlösa (Efh) är fortfarande lägre än föregående år, men antalet personer med omfattande psykiska och fysiska sjukdomar ökar. Det innebär att vårdbehovet hos många av enhetens klienter ökar.

Enheten kommer enligt prognosen att överskrida budgetramen med ca 6,7 mkr. Prognosen pekar på ett minskat överskridande jämfört med tertial 1. Överskridandet beror på kostnader för vård och boende.

Antalet äldre och sjuka hemlösa har ökat i relation till övriga klientgrupper på enheten. Många har ett omfattande vårdbehov. Antalet personer på sjukhem/serviceboende har ökat under senaste åren. 2001 var det 57 personer som var föremål för insatser inom äldre- och handikappomsorgen. Idag finns det ett 90-tal personer som har sådana insatser. Orsaken till de ökade kostnaderna är också att antalet personer med psykisk ohälsa och dubbeldiagnoser utgör en allt större del av enhetens klienter. En genomsnittskostnad för en person på sjukhem/vårdinstitution är 1.080 kronor/dygn, vilket betyder en bruttokostnad per år för en person med ca 0,4 mkr.

Kostnader	2001	2002	2003	2004
Äldre/handikapp	16,9 Mkr	18,6 Mkr	23,5 Mkr	24,5 Mkr

Till följd av ökade insatser till sjuka och äldre har enheten förstärkt biståndsbedömningen med en heltidstjänst genom en omfördelning av personalresurser. Enheten deltar i de samtal som kommunen och landstinget för om att inrätta ett antal vårdplatser för en grupp svårt sjuka hemlösa där samverkan mellan huvudmännen också inkluderar ett gemensamt ekonomiskt ansvar.

Kostnaderna för boende på inackorderingshem är den i särklass största enskilda posten. Enheten köper både plats av HVB-Vuxna och av andra institutioner. Vissa inackorderingshem fungerar ibland som rena omvårdnadsboenden. Prognosen pekar på ett utfall på 35,2 mkr för inackorderingsboende. Det innebär en ökning från föregående år med 2,6 mkr.

Antalet personer och kostnader för härbärgesboende visar enligt prognosen på en ökning med 0,2 mkr jämfört med 2003.

En av de budgethållningsåtgärder som Efh har arbetat med är att få de klienter, som bor på inackorderingshemmen att, där det är möjligt, gå vidare i en boendekedja till ett mer självständigt boende. Enhetens egna boenden och försöks- och träningslägenheter har varit viktiga redskap i den strävan. I år har Efh fått fler försökslägenheter via Bostadsförmedlingen än på mycket länge. Sammanlagt har Efh 105 egna mindre träningslägenheter, 40 försökslägenheter utspridda i vanliga fastigheter i Stockholm samt ytterligare ett 30-tal via stiftelsen Hotellhem. Många klienter har därför kunnat gå vidare till ett eget boende och de är också avslutade "ärenden", därav också minskningen av antal ärenden. Detta kommer sannolikt ge effekter budgetmässigt på längre sikt. Ett annat samarbetsprojekt pågår, Skeve Hus, som förhoppningsvis kan leda till att ett antal hemlösa kan erbjudas ett eget boende med stöd. Om detta kommer att medföra ekonomiska besparingar är svårt att säga, men är en långsiktig lösning för "lite udda" personer, som idag inte har något boende som fungerar.

Prognosen för socialbidrag pekar på ett överskridande på 0,6 mkr.

Förslag till budgethållningsåtgärder:

- En omstrukturering av Efh:s blockförhyrningar av stiftelsen Hotellhem skedde i januari 2004. Tre tjänster drogs in på Monumentet och den stationära personalgruppen ersattes med mer mobila stödinsatser. Detta under förutsättning av att Monumentets hyresgäster skulle klara ett mer självständigt boende. Då den stationära personalen slutade kunde personalutrymmena användas som lägenheter. Det medförde att antalet lägenheter utökades från 14 till 17.
- Omstruktureringen innebar att tre behandlingsassistenter varit övertaliga, men söker aktivt arbete och kommer troligtvis att under kommande år att erhålla andra anställningar.
- I början av året slogs två team samman och fick en gemensam chef. Därmed minskades Efh:s chefer med 1 sektionschef.
- Aktiva insatser sker när det gäller att undvika dyra institutionsplaceringar, genom att i första hand använda enhetens egna träningslägenheter/blockförhyrningar. Det innebär att budgethållningsåtgärderna fokuseras till de klienter som kan och har förutsättningar att gå

vidare i en boendekedja, för att bekosta de ökade insatser som görs för sjuka hemlösa med stora vårdbehov.

Privata aktörer

Planeringshemmet Hammarbybacken

Hemmet har upphandlats i konkurrens och drivs från och med 2002-04-01 av Planeringshemmen AB. Styrelsen vid Planeringshemmen AB har tidigare varit anställd vid Planeringshemmet Hammarbybacken och har därför gedigen erfarenhet från verksamhetsområdet. Verksamheten tillhandahåller akut nattlogi för tio män och sex kvinnor samt tio förlängda akutplatser, som kan bokas för högst 14 dagar. Hemmet har utökat sitt platsantal för akuta logiplaceringar genom socialjouren med ytterligare sex härbärgesplatser för män. Det medför att tak-över-huvudet-garantin lättare ska kunna upprätthållas.

Målsättningen med verksamheten är att i samverkan med berörd stadsdelsförvaltning och enheten för hemlösa kunna bedriva ett offensivt planerings- och motivationsarbete med klienten för att försöka bryta ett destruktivt levnadsmönster.

Planeringshemmen AB uppfyller mer än väl prestationerna enligt gällande avtal. Beläggningsgraden på manssidan överstiger 100 %. På kvinnsidan varierar efterfrågan, men de kvinnor som tas emot på Planeringshemmet är i mycket dålig kondition och tas ofta inte emot på andra institutioner.

Förvaltningen föreslår i ett särskilt ärende till SotN 040921 att avtalet fr.o.m. 2005-03-31 förlängs med två år.

Personliga ombud för hemlösa

Från och med 25 april 2003 till och med 24 april 2005 ansvarar Stadsmissionen för driften av två personliga ombud för hemlösa. Överenskommelse om ett års förlängning kan ske om parterna senast 9 månader före avtalstidens utgång d.v.s. senast 2004-07-25 träffar en skriftlig överenskommelse om förlängning.

De personliga ombudens arbetsuppgifter är bland annat att tillsammans med klienten identifiera och formulera behovet av vård, stöd, service och sysselsättning, att tillsammans se till att olika huvudmäns insatser planeras, samordnas och genomförs och att på den enskildes uppdrag ordna möten med de organisationer som kan bidra till att höja livskvaliteten. Regelbundna uppföljningar äger rum med Stadsmissionen.

SotN beslutade 2004-06-22 att säga upp gällande avtal om personliga ombud för psykiskt funktionshindrade till 2005-04-24 och att uppdra åt förvaltningsledningen att teckna ett nytt avtal med Stadsmissionen för tiden 2005-04-25 t.o.m. 2005-12-31. Detta på grund att länsstyrelsen meddelat att medel för verksamheten inte kan överföras till 2006.

Insatser för kvinnor

Kriscentrum för kvinnor

Kriscentrum för kvinnor (KC) erbjuder våldsutsatta kvinnor skyddat boende och stöd. Mottagningen är öppen under dagtid och erbjuder samtal, samtalsgrupper och praktiskt stöd, men en jourtelefon är tillgänglig dygnet runt. Verksamheten ska också vara ett resurscentrum för olika yrkesgrupper inom myndigheter och organisationer.

Efterfrågan på platser till det skyddade boendet på KC har minskat under de senaste 18 månaderna. Tidigare hade verksamheten oftast full beläggning och fick hänvisa till andra boendialternativ. Beläggningen i det skyddade boendet har varit lägre än budgeterat på grund av korta placeringstider och lägre efterfrågan från stadsdelsförvaltningarna, som letar efter billigare alternativ. Budgeten för KC bygger på att verksamheten uppnår en beläggning på 90% d.v.s ca 274 vårddygn/månad. Beläggningen har under 2004 legat under den nivån alla månader förutom mars månad. Antalet vårddygn januari 2003 uppgick till 297 vårddygn och i augusti 2003 till 243 vårddygn. I december 2003 uppgick antalet vårddygn till 124 för att sedan öka under första kvartalet 2004. Därefter minskade antalet placeringar på nytt och i augusti 2004 uppgick antalet vårddygn till 120 d.v.s en genomsnittlig beläggning på 3 platser av 10 möjliga. Full beläggning är i genomsnitt ca 304 vårddygn/månad.

Prognosen för KC utifrån beläggningen t.o.m. augusti 2004 pekar på en budget i balans. Om beläggningen däremot inte ökar i förhållande till antalet vårddygn i augusti månad kommer ett underskott på 1,1 mkr uppkomma. Förvaltningen föreslår därför i ett särskilt ärende till SotN 040921 att avgiften på Kriscentrum ska sänkas för att stimulera till en ökad efterfrågan. Efterfrågan på den öppna mottagningen, som är avgiftsfri, tenderar att öka.

Hvilan

Hvilan är ett akut- och korttidsboendet för kvinnor som drivs som en intraprenad sedan 2001-05-01. Verksamheten har 18 sängplatser, men det finns möjlighet att ta emot 23 kvinnor vid hög efterfrågan.

Under januari 2004 genomfördes i samarbete med Kriscentrum för kvinnor en utbildning av personalen på Hvilan med fokus på hur arbetet med målgruppen våldsutsatta kvinnor kan förbättras. Ett stort antal hemlösa kvinnor som kommer till Hvilan har, förutom psykiska problem och/eller missbrukarproblem, också blivit utsatta för våld. Eftersom det i dagsläget inte finns något specifikt skyddat boende som tar emot missbrukande kvinnor som har utsatts för våld, anser förvaltningen att det är angeläget att dessa kvinnor kan få ett bra omhändertagande på de institutioner som finns att tillgå. Utbildning för fler kvinnoinstitutioner planeras.

För Hvilan prognostiseras ett underskott motsvarande 0,8 mkr som beror på ökade personalkostnader. Med överskott från föregående år har den resultatbaserade enheten, trots prognostiserat underskott i år, bra ekonomiska förutsättningar.

Generella stadsövergripande frågor

Förvaltningens åtaganden när det gäller hela stadens socialtjänst är att tillhandahålla underlag som belyser frågor om likvärdig service och likställighet i biståndsbedömningen samt att implementera riktlinjer och policys. Förvaltningens stab för utredning och projekt fortsätter arbetet med att utveckla uppföljningssystem och att organisera utbildningar och samrådsmöten med stadsdelsförvaltningarna samt biträder stadsledningen i ett långsiktigt arbete med förhandlingar med landstinget som syftar till att klargöra ansvarsfördelningen och att förbättra samarbetet mellan de båda huvudmännen.

Precens fortsätter att vara samordnare för stockholmsprojekten inom trestadssatsningen Mobilisering mot narkotika. Vidare har nämnden överlämnat slutrapporten angående stadens arbete för att minska bidragsberoendet till kommunstyrelsen. Tak över huvudet-garantin har med ett undantag uppfyllts under perioden. I maj börjar förvaltningen ett projekt med fältförlagd biståndsbedömning för hemlösa i syfte att vidareutveckla garantin och skapa mer varaktiga boendelösningar.

Forsknings- och utvecklingsenheten arbetar med att sprida långsiktig kunskaps- och kompetensutveckling inom skolan och socialtjänstens områden genom framtagande av vetenskapligt baserad och användbar kunskap, sprida och diskutera forskningsresultat, ordna mötesplatser och forum för reflektion och diskussion samt genom att handleda lokala projekt.

Rådgivande verksamheter

Egna rådgivande verksamheter

Familjerådgivningen

Familjerådgivningens uppdrag är att genomföra 7 000 prestationer om 90 minuter per år. Huvuddelen av prestationerna utgörs av direkt klientarbete, vanligen parsamtal, men det förekommer också familjesamtal, samarbetsamtal, gruppinsatser och samtal vid relationsproblem i andra vuxna relationer än par. Maximalt 5 % av prestationsvolymen kan utgöra så kallade samarbetsamtal och 5% utåtriktade insatser.

Efter att Familjerådgivningen har drivits som intraprenad i tre år, har verksamheten återgått till en vanlig enhet inom Individorienterade verksamheter. Ett internt kontrakt har upprättats där verksamhetens uppdrag, prestationer, servicenivå etc. regleras.

Egenavgiften för samtal höjdes vid årsskiftet från 175 till 250 kronor per samtal. Höjningen har medfört ökade intäkter om 0,5 mkr som möjliggör ökad service och tillgänglighet genom utökad bemanning i receptionen. En ny service för i år är att erbjuda klienterna möjlighet till konsultation med familjerådgivare per telefon. Denna tid likställs prestationsmässigt med samtalstid och utförs på den tid som frigörs vid sena återbud. Förhoppningen är att detta ska minska trycket på tidsbeställningstiden som därigenom inte behöver bli blockerad av längre samtal.

Familjerådgivningen ska eftersträva en väntetid om högst 15 helgfria vardagar.

Intäktshöjningen har också förhindrat nedskärning av 0,5 tjänster för familjerådgivare.

Under perioden januari – augusti 2004 har Familjerådgivningen genomfört 4.773 prestationer om 90 minuter. 1.291 nyanmälningar/tidsbeställningar har tagits emot och 920 nya ärenden registrerats.

Den genomsnittliga väntetiden för första och andra tertiet uppgår till 26,3 helgfria vardagar. De senaste årens stora ökning i ärendetillströmning har medfört stora svårigheter att tillgodose behovet av korta väntetider.

Familjerådgivningen förväntas uppnå uppställda prestationskrav och ett överskott om ca 0,1 mkr beräknas uppkomma.

Behandlingsenheten för alkohol- och narkotikaberoende

Behandlingsenheten upphörde som resultatenhet 2004-01-01 och ett internt kontrakt har upprättats där bland annat verksamhetens uppdrag, prestationer och servicenivå regleras.

Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att prioritera unga missbrukare, invandrare, kvinnor, föräldrar med hemmavarande barn, de som inte tidigare sökt missbruksvård och de som inte är kända inom socialtjänsten. Alla kontakter ska vara frivilliga och den som så önskar ska kunna vara anonym, således måste individen själv söka hjälp för sina problem. Stadsdelsförvaltning eller annan myndighet ska inte remittera klienter till verksamheten och föregående biståndsbeslut behövs inte. Insatserna ska fungera som komplement till övrig missbruksvård och till stadsdelsförvaltningarnas egen öppenvård.

Behandlingsenheten åtar sig att genomföra minst 3 000 prestationer om 60 minuter per år.Handledning för handläggare på stadsdelsförvaltningarna, utbildning, kunskapsförmedling och

annat utåtriktat arbete ingår i uppdraget med högst 5% av den sammanlagda prestationstiden d.v.s. högst 150 timmar per år.

Behandlingsenheten har vid april månads utgång genomfört 2.110 samtal/insatser, vilket innebär att prestationskravet enligt prognosen kommer att uppfyllas och att behandlingsenheten uppvisar en budget i balans.

Privata rådgivande verksamheter

Checkpoint Söder AB

Checkpoint Söder AB ska ha en förebyggande inriktning och fokusera på tidigt ingripande. Verksamheten ska i första hand vända sig till personer som är riskkonsumenter av eller missbrukar alkohol eller narkotika, men som fortfarande har kvar en social förankring med familj, arbete och bostad och som inte vill söka hjälp inom det ordinarie hjälpsystemet. Andra myndigheter eller samverkanspartners kan inte remittera klienter till Checkpoint Söder AB, eftersom den upphandlade rådgivningsverksamheten ska rikta sig till individer som själva söker kontakt och vill ha hjälp för sina problem.

Enheten erbjuder från och med 2004-02-01 till och med 2007-01-01 alkohol- och narkotikarådgivning för vuxna. Avtalet kan förlängas ytterligare 2 år.

Checkpoint Söder AB har sedan avtal slöts spridit information om sin verksamhet till landstinget, stadsdelsförvaltningar, annonserat i Metro etc. Detta har inneburit att de redan från start har haft en bra tillströmning av sökande till verksamheten. Vid halvårsskiftet hade 768 samtal/aktiviteter utförts. Många sökande hör nu av sig till verksamheten efter sommaren och Checkpoint Söder AB kan för närvarande inte ta emot alla sökande om prestationskravet om 1.500 samtal/aktiviteter inte får överskridas under året. Det gör att verksamheten inte längre kan hålla utlovad garanti om högst en dags väntetid för samtal. Checkpoint Söder AB har kapacitet och möjlighet att erbjuda 40 samtal/månad utöver avtalade prestationer under perioden september - december 2004. Förvaltningen föreslår i ett särskilt ärende till SotN 040921 att en tilläggsbeställning görs under 2004 med ca 40 samtal/månad under september -december och högst 0,1 mkr.

Medarbetarna

Socialtjänstnämndens verksamhetsmål är att personalförsörjningen ska säkras och goda möjligheter till kompetensutveckling erbjudas medarbetarna. Sjukfrånvaron ska minska.

Socialtjänstnämnden åtar sig att utveckla medarbetarnas delaktighet, att utveckla fria och individuella lösningar på formerna för arbetets utförande och att minska sjukfrånvaron.

Förvaltningsledningen bedömer att nämnden kommer att uppfylla sina generella åtaganden.

Delaktighet och inflytande

USK har nyligen genomfört en medarbetarenkät med personalen på stadens förvaltningar, över 13.000 anställda har besvarat enkäten. Förvaltningen hävdar sig väl i jämförelse och det framgår bland annat att medarbetar- och lönesamtal genomförs i betydligt högre utsträckning än för genomsnittet. Trots detta säger sig många anställda vara oklara över vilka kriterier som används när lönen bestäms, varför detta kommer att ägnas särskild uppmärksamhet under hösten.

Arbetet med att utveckla de anställdas inflytande över arbetstider och arbetsformer fortsätter. Hittills gjorda erfarenheter av bl. a Time - Care och andra system som ger den anställda inflytande

över arbetstidens förläggning är odelat positiva och förvaltningen kommer nu under hösten att pröva ett system med poängvärdering av arbetstid. Ju mindre attraktiv arbetstiden är (ex vis stora helger) desto högre värde och poäng. En hög poängsumma kan innebära lägre årsarbetstid eller högre lön.

En viktig personalpolitisk grund är jämställdhet och mångfald samt samverkans- och inflytandefrågor. Förvaltningen kommer under hösten att delta i av JÄMO anordnad utbildning i avsikt att utveckla jämställdhetsarbetet. Den rullande arbetsmiljöutbildningen fortsätter. Under året har tre utbildningar genomförts och ytterligare genomförs under hösten.

Minska sjukfrånvaron

Det rehabiliteringsprojekt som startade 2003 i samverkan med försäkringskassan och företagshälsovården har av alla parter uppfattats som positivt och framgångsrikt, men avses upphöra vid årsskiftet. Diskussioner pågår dock med försäkringskassan om en förlängning av projektet, det är i dagsläget oklart om kassan kan avsätta resurser.

Sjukfrånvaron tertial 1 uppgick till 9,7 % och tertial 2 sjönk den till 8,2%. Förvaltningen har många äldre arbetstagare som arbetar schemalagt eller natt och det blir alltmer frekvent med medicinska hinder mot att arbeta på sådant sätt och med sjukskrivningar som följd.

Förvaltningen har under året erbjudit de anställda ett omfattande friskvårdsprogram och ett rikt utbud av kulturaktiviteter.

Gör Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad

Socialtjänstnämndens miljöarbete

Miljöarbetet ska stärkas på lokal och central nivå genom att miljöprogrammets sex mål är vägledande vid alla beslut i nämnder och bolagsstyrelser

Socialtjänstnämndens verksamhetsmål är att minska den negativa miljöpåverkan i enlighet med nämndens miljöprogram.

Förvaltningsledningen bedömer att nämnden kommer att uppfylla sina generella åtaganden att minska verksamheternas negativa miljöpåverkan.

Miljöprogram

Förvaltningen har fört samman miljöarbetet och arbetet med stadens kvalitetsstrategi och arbetar enligt ett miljöledningssystem enligt beslut som fattades i kommunfullmäktige våren 1999.

Miljöledningssystemet syftar till att minimera verksamheternas negativa miljöpåverkan i en organisation genom att införa miljöarbetet som en naturlig del i den dagliga verksamheten.

Förvaltningens miljöarbete är därmed anpassat till stadens nya miljöprogram och väl implementerat i verksamheterna. Miljöfrågorna följs även upp i samband med internrevision.

Socialtjänstnämnden har ansökt om 2,4 mkr från miljömiljarden till miljöprojekt.

Miljödiplom har delats ut till sex verksamheter inom förvaltningen, som framgångsrikt arbetar enligt förvaltningens miljöpolicy och miljöprogram och som har angett ett specifikt miljöåtagande.

Bryt segregationen och fördjupa demokratin

Ökad integration

Metoder ska utvecklas inom stadens alla verksamheter i syfte att synliggöra, motverka och bryta fördomar, rasism och diskriminerande strukturer

Utgångspunkten för arbetet med integration är stadens integrationsprogram som antogs av kommunfullmäktige i oktober 2001. Programmet slår fast de värderingar som ligger till grund för stadens arbete med att förbättra integrationen och minska utanförskapet.

Socialtjänstnämndens möjligheter att arbeta konkret med integration ska ses utifrån de uppdrag som nämnden har att fullgöra. Det är inom ett begränsat antal områden som det finns förutsättningar att ha ett tydligt integrationsperspektiv.

Medborgarnas delaktighet

Ökad möjlighet till reell påverkan ska skapas genom fördjupad lokal demokrati, delaktighet och inflytande

Informationen om nämndens verksamheter och övergripande socialtjänst finns sedan februari månad inom den sk Stockholmsportalen, www.stockholm.se. En ny informationspolicy har utarbetats av förvaltningen. I policyn tas tillgänglighetsaspekterna upp och verksamheternas ansvar fastställs. Den information som lämnas om verksamheterna i exempelvis broschyrer och foldrar ska vara tillgänglig för den målgrupp informationen riktar sig till.

Ta ansvar för ekonomin

Socialtjänstnämnden åtar sig att följa sina verksamhetsmål att driva verksamheten kostnadseffektivt genom att kontinuerligt arbeta med effektiviserings- och rationaliseringsåtgärder som en naturlig del för att klara kravet på budgethållning samt för att åstadkomma ett effektivt resursutnyttjande.

Förvaltningsledningen bedömer att nämnden kommer att uppfylla sina generella åtaganden.

Prognos för året

Förvaltningsledningen bedömer att för nämndens egna påverkbara verksamhetsområden kommer socialtjänstnämnden att redovisa en budget i balans verksamhetsåret 2004.

Därutöver prognostiseras ett underskott om 2,5 mkr på grund av ökade kostnader för utomlänsplaceringar av funktionshindrade.

Nedan redovisas prognosen för året per 2004-08-31 summerat på förvaltningens huvudområden.

Som jämförelse redovisas bokslut 2003 och tertialrapport 1/2004. Beloppen är i miljoner kronor (mkr).

	Bokslut 2003	Prognos per 2004-04-30	Prognos 2004-08-31
Kundorienterade verksamheter	- 6,6	+ 2,1	+ 3,5
Individorienterade verksamheter	- 12,4	- 3,2	- 4,0
Tak över huvudet garantin		- 3,0	- 2,5
Stadsövergripande verksamheter	+ 1,4	0	0
Förvaltningsgemensamma kostn.	+ 3,5	0	0
Stöd till organisationer	+ 4,9	0	+ 0,5
Medel för omstrukturering mm	+ 8,7	+ 4,6	+ 3,3
Ersättningar utomlänsplaceringar	+ 0,2		
Intraprenader		- 0,5	- 0,8
Totalt SotN	- 0,2	0	0
Avgår resultatenheternas och intraprenadernas resultat	+ 8,3	- 1,5	- 1,2
Efter resultatöverföringar	+ 8,1	- 1,5	- 1,2
Ersättningar utomlänsplaceringar		-5,0	-2,5

Analys av utfall samt beskrivning av åtgärder för att undvika överskridande av budget

Förvaltningsledningen bedömer att för nämndens egna påverkbara verksamhetsområden kommer socialtjänstnämnden att redovisa en budget i balans verksamhetsåret 2004.

Förutsättningen för att prognosen ska hålla är att stadsdelarnas efterfrågan inte minskar eftersom minskad köpvolymer från stadsdelarna innebär minskade intäkter och - i förlängningen - budgetunderskott för socialtjänstnämnden.

Vid sidan av prognosen redovisas ett underskott om 2,5 mkr för ökade kostnader för utomlänsplacerade funktionshindrade. Dessa kostnader kan nämnden inte påverka. Nämnden har ca 200 placeringar hos 60 olika vårdgivare runt om i Sverige. Kostnaden per placering och år varierar mellan 0,4 mkr och 2,5 mkr beroende på vårdinsats. Antalet utomlänsplacerade funktionshindrade minskar varje år men kostnaden per placering har ökat, vilket medfört en högre totalkostnad. Nämnden har i samband med tertialrapport 1/2004 hemställt om särskilda medel för att finansiera denna kostnadsökning. Underskottet har minskat jämfört med tertialrapport 1/2004 till följd av minskat antal utomlänsplaceringar.

Kundorienterade verksamheter

Utifrån nuvarande förutsättningar prognostiseras ett överskott om 3,5 mkr för de kundorienterade verksamheterna. Överskottet beror huvudsakligen på högre beläggning än budgeterat för HVB vuxna/Krukis- Örnberg.

HVB barn och ungdom har i budget 2004 erhållit särskilda medel för att subventionera priset vid akutplaceringar. Detta innebär sänkta priser för stadsdelarna. Bland annat med hjälp av dessa medel är enhetens budget i balans men beläggningen är lägre än beräknat för flertalet institutioner.

På grund av fler placeringar än beräknat inom LSS-kollo prognostiseras ett underskott för verksamheten motsvarande 1,2 mkr. Stadsdelsnämnderna beslutar om plats på LSS-kollo, men socialtjänstnämnden ansvarar för anslaget och därmed finansieringen. Nämnden kan inte påverka utfallet av verksamheten. Nämnden har i samband med tertialrapport 1/2004 hemställt om medel för prestationsökningar inom LSS-kollo.

Individorienterade verksamheter

Det prognostiserade underskottet för de individorienterade verksamheterna om 4,0 mkr beror huvudsakligen på ökade vårdkostnader inom Enheten för hemlösa (6,7 mkr). Underskottet finansieras delvis genom högre beläggning än beräknat och därmed ökade intäkter från några boendeenheter. För att åstadkomma budgetbalans vidtas ett flertal åtgärder för att finansiera underskotten i verksamheten. En viktig del i detta är att utveckla mer kostnadseffektiva boenden för att minska vårdkostnaderna inom Enheten för hemlösa. Besparingsåtgärder redovisas detaljerat under avsnittet om Enheten för hemlösa.

Övriga verksamheter

För tak-över-huvudet garantin prognostiseras ett underskott om 2,5 mkr jämfört med budget. Socialjouren administrerar garantin. Förvaltningen har påbörjat ett projekt med fältförlagd biståndsbedömning för hemlösa i syfte att vidareutveckla garantin.

Det prognostiserade överskottet för stöd till organisationer om 0,5 mkr avser minskade kostnader för upphandlad verksamhet.

Underskotten inom verksamheten finansieras delvis genom budgeterade medel för omstrukturering. Vidare uppmanas verksamheterna att vara restriktiva med övrigtanslag och vid återbesättande av vakanser samt i övrigt vidta åtgärder för att hålla budget.

Prognosen förutsätter att vårdkostnaderna vid Enheten för hemlösa inte ökar jämfört med nuvarande bedömningar samt att beläggnings- och intäkterna inom HVB institutionerna inte minskar ytterligare.

Delårsrapport

I enlighet med stadens anvisningar ska tertialrapport 2/2004 kompletteras med en delårsrapport (delårsbokslut per 31 augusti 2004). För att redovisa ett rättvisande resultat för perioden har vårdkostnader, vårdintäkter, hyror och projekt periodiserats. Det ekonomiska resultatet jämfört med budgeten för januari – augusti är +9,7 mkr. Överskottet finansierar ökade vårdkostnader samt lönekostnadsökningar under hösten 2004. Resultatet i delårsrapporten överensstämmer med bedömningarna i årsprognosen.

Resultatenheter och intraprenader

I samband med budget/verksamhetsplan 2004 beslutade nämnden att inrätta HVB vuxna samt Tillståndsenheten som resultatenheter. HVB vuxna har ett underskott om 4,2 mkr från föregående år. Enheten vidtar åtgärder för att uppnå budgetbalans. Nämndens intraprenad (Hvilan) har ett överskott om 767 tkr från föregående år. Överskottet användes för kompetensutveckling och utveckling av verksamheten. Samråd har skett med finansavdelningen.

Nytt ekonomisystem

Socialtjänstförvaltningen är en av fyra pilotförvaltningar i stadens projekt angående införande av nytt ekonomisystem AGRESSO. Syftet med det nya systemet är att skapa bättre förutsättningar för budget och uppföljning samt en effektivare ekonomiadministration. Systemet driftsattes den 3 maj 2004.

Internrevision

Nämnden har godkänt årets plan för internkontroll och internrevision. Granskningen omfattar ekonomi- och personaladministrativa rutiner samt kvalitets- och miljöarbetet vid 12 enheter. Resultatet av granskningen kommer att avrapporteras vid nämndens sammanträde i december. Förvaltningen avser att vidareutveckla arbetet med internrevision och komplettera granskningen med en mer verksamhetsinriktad revision.

Bilageförteckning (Del 2)

1. Prognos och nettoavvikelse per verksamhetsområde/enhet
2. Tertialrapport enhetsvis med kommentar till budgetutfall, prestationer mm
3. Övriga uppgifter till Stadsledningskontoret
4. Samverkansprotokoll från förvaltningsgruppen